

II.3.5 Sacrator Gratiarum trias

*Sacrator Gratiarum trias*¹ je první hrou ze série nepomucenských představení, která předvedli žáci gymnázia v Opoli k počtě světce v samotném roce kanonizace, tedy 1729.² Tuto hru připravil s žáky třetího ročníku, tj. gramatiky, jejich učitel Carolus Walhoffen.³ Hra patří mezi ty, jež se týkají posmrtné oslavy Jana Nepomuckého, konkrétně jeho kanonizace. Jedná se o při dvou římských papežských bazilik, lateránské a svatopetrské, v které z nich svatořečení proběhne. Celá hra se tak logicky odehrává v alegorické rovině. Titulní trojice Grácií (Milostí) představuje patrony Lateránu Jana Křtitele a Jana Evangelistu doplněné právě o Jana Nepomuckého.⁴

Fiktivní děj hry se odvíjí od papežského rozhodnutí uspořádat kanonizaci Jana Nepomuckého netradičně v Lateránu, jak to dosvědčují kanonizační akta, na něž odkazuje *fundamentum*, které v synopsi nahrazuje obvyklé *argumentum*. Hra sama se dělí na tři jednání (*actus*), která se skládají ze tří, resp. čtyř scén (*scenae*) a jsou oddělena chory.

Hru jako obvykle zahajuje předehra (*praeludium*), která vysvětluje nutnost doplnit dvojici lateránských Janů. V prvním jednání nejprve dobré vlastnosti povzbuzují Čechy ve snaze o svatořečení, špatně v čele se Svárem se jim v něm sice snaží zabránit, ale jejich nástrahy jsou překonány. V prvním choru sledujeme spěch Zvyku, který zdržují Milosti. Ve druhém jednání se Čechy setkávají s Lateránem, do Vatikánu ale mezitím dorazí první Janovi příznivci, kteří zase zklamaně odcházejí. V druhém choru Vatikán oplakává ztracenou možnost uspořádat Janovu kanonizaci. Třetí dějství přináší konečné rozhodnutí ve prospěch Lateránu, které vyvolá silné emoce u odpůrců, svatořečení ale slavnostně vyvrcholí v epilogu.

V této hře plní scénu zejména alegorické postavy, ožívají Čechy (*Bohemia*) i řeka Vltava, stejně jako římský Laterán a Vatikán. Zásadní roli sehrávají personifikovaný

¹ NK ČR, sign. 52 A 39, adl. 78.

² LA 1729, ARSI, sign. Boh. 145, p. 250, ke hrám velmi stručně též Mykita-Glensk: *Z dziejów szkolnego teatru*, s. 316.

³ Carolus Walhoffen, * 21. 10. 1706 Wintzkovicensis, ingr. 24. 10. 1722, p4v 25. 3. 1740, † po 1770. Učitelství se věnoval jen v obvyklé mife, z jeho působení v uherskohradištské poetice se dochovala dvojdielná hra *Portentosum verae Pietatis exemplar S. Gualbertus* a poetické cvičení k počtě Jana Nepomuckého (NA ČR, JS, sign. IIlo-446, kart. 175, f. 262r-285v). Mimořádně dobré jazykové vybavení (krom rodné polštiny zvládl dobře němčinu i češtinu a k tomu též základy italštiny a francouzštiny) ho zavedlo především na kazatelnu a do misijních domů, po roce 1755 byl přidělen do slezské provincie, kde působil dále zejména jako misionář. Walhoffen, Carolus SJ, 1706-post 1770, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000128310>, zpracovaly Anna Fechtnerová a Kateřina Bobková-Valentová.

⁴ Obraz těchto Janů jako Charitek – tří Grácií, jenž opět vychází z významu jména Jan, pravděpodobně nebyl dobově nijak neobvyklý. Dokládá to i tisk kázání proneseného Janem Rochem Proskovským ve Svato-vitské katedrále během výroční slavnosti 16. 5. 1734, Proskovsky, J. R.: *Sanctus Joannes Nepomucenus pro Caelo, pro Caesare, pro Patria orator silentiarius, triumphali silentio, sago et toga Tullius laureatus*. Pragae 1734: [...] *In Pathmo* [...] *Joannes Evangelista Divino propemodum lacrimismo in Verbo dixit omnia*, [...] *In Bohemiae regno facundus arcanorum propugnator Papyrius noster, pro Verbo verba pressit singula, una subinde in Lingua elocatus omnia. Hoc novam, nata in Baptista Vox clamantis vocem dedit, emortua in Nepomuceno velut silentii victima*, [...] *et binae illi Gratiae tertiam addam Charitem Sanctum Joannem Nepomucenum* [...].

Zvyk (*Consuetudo*) a Spor (*Lis*), kterým sekundují i další vlastnosti: Nevinnost (*Innocentia*), Mlčenlivost (*Taciturnitas*), Láska k vlasti (*Amor patriae*) a Horlivost (*Zelus*) na jedné straně, Svár (*Simultas*), Závist (*Invidia*), Pomluva (*Detractio*) a Domýšlivost (*Arrogantia*) na straně druhé. V neposlední řadě do děje zasahují i lateránští patroni, kteří se v chorech objevují jako Milosti (*Gratiae*) a v dějových scénách jako ochránci (*gratiosi Protectores*).

Hra *Sacratior Gratiarum trias* představuje velmi pozoruhodnou bezprostřední reakci na kanonizaci a možná i na ohlasy jejího uskutečnění v lateránské bazilice.⁵ Je možné, že ji můžeme vnímat jako vtipné, stěží však zcela originální zdůvodnění místa konání slavnosti.

⁵ Pokud dnes shrnujeme důvody konání slavnosti v Lateránu jako upřednostnění menší finanční nákladnosti, nemůžeme být na pochybách, že se o takových příčinách hovořilo i mezi současníky. Viz Vláš: *Jan Nepomucký*, s. 161–162.